

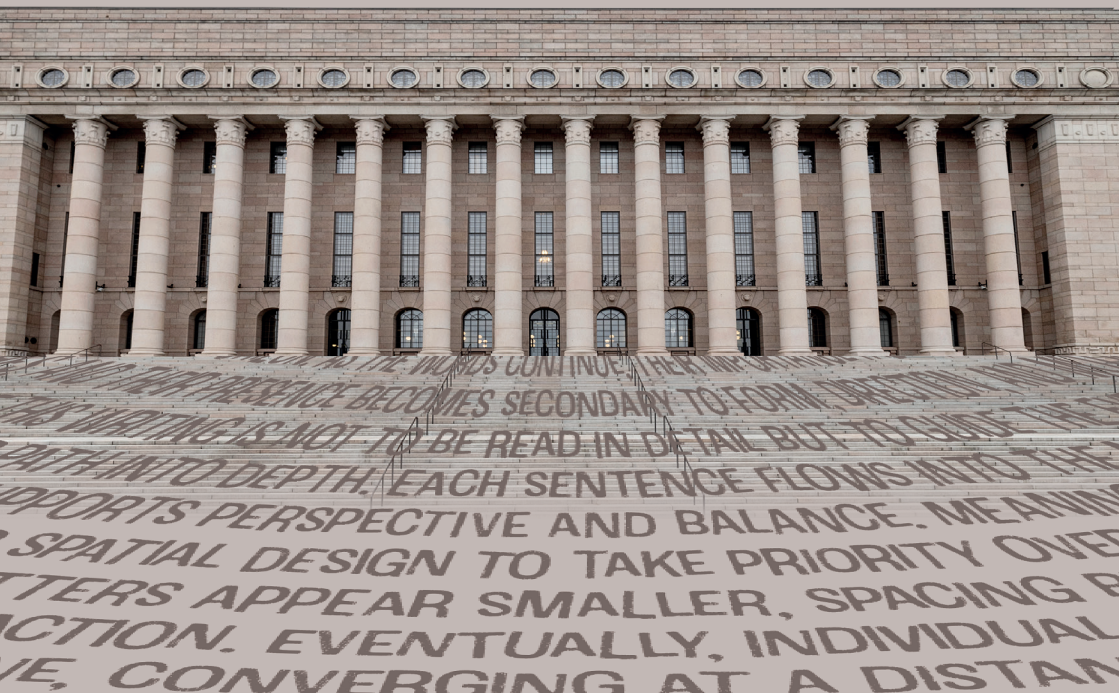
(toim.) Jani Koskinen

Jeongdo Kim

KIELILAKI KANTELUIDEN VALOSSA

Oikeusasiamiehen vastauksia kielilakikanteluihin

Kielilaki kanteluiden valossa

(toim.) Jani Koskinen & Jeongdo Kim

Kielilaki kanteluiden valossa

Oikeusasiamiehen vastauksia
kielilakikanteluihin

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § (”tekstin- ja tiedonlouhinta”) mukaisesti on kielletty.

© 2026 Jani Koskinen & Jeongdo Kim

Taitto: Jeongdo Kim

Kannen suunnittelu: Kirsi Pääskyvuori

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Valmistaja: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7492-2

Sisällys

I. Alkusanat	7
II. Oikeusasiamiehen vastauksia	9
1. Koronanäytteenottopaikkojen opasteiden kieli	10
2. Koronatodistuksen ensisijainen kieli	13
3. Ambulansseissa olevien tekstien kieli	27
4. Valtioneuvoston sähköpostiosoitteiden muuttaminen	29
5. Ylen verkkosivujen kuntavaalien tulospalvelun osoitteiston kieli	33
6. Junan opastekyltin ja VR:n tytäryhtiöiden nimien kieli	36
7. Digipassin ja opasteiden kieli	37
8. Kielelliset velvoitteet postipalveluissa	54
9. Kaupungin uimarantojen kylttien kieli	66
10. Kaupungin järjestämän tapahtuman yksinomaan englannin-kielinen nimi	72
11. Harrastetoimintapalvelun kieli	82
12. Sähköposti- ja tekstiviestin kieli	98
13. Ympäristöpolitiikan kurssin kieli	107
14. Yliopiston kielikeskuksen johtajan kielitaitovaatimukset	110
15. Aalto-yliopiston työpaikkailmoitusten kieli	116
III. Jälkisanat	123

I. Alkusanat

Jani Koskinen on vuodesta 2019 alkaen tehnyt eduskunnan oikeusasiamiehelle lukuisia kanteluita kieliasioista. Koskisen kanteluiden yhteisenä nimitäjänä on tilanne, jossa julkishallinnollinen tai sellaiseen rinnastettava toimija käyttää englannin kieltä lakisääteiset kansalliskielemme suomen ja ruotsin syrjäyttävällä tavalla. Syrjäyttäminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että teksti esitetään vain englanniksi, ei suomeksi eikä ruotsiksi – tai sitä, että englanninkielinen osio on nostettu kansalliskieliä ensisijaisemmaksi esitysjärjestyksellä tai graafisilla keinoilla (kuten tekstin koolla).

Tässä prosessissa keskeisessä roolissa on ollut eduskunnan oikeusasiamies, joka on eduskunnan valitsema itsenäinen ja riippumaton lainvalvoja. Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia, täyttävät velvollisuutensa ja että kansalaisten perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Kansalaisten oikeus käyttää suomea ja ruotsia viranomaisasiointinnissa on turvattu Suomen perustuslaissa ja kielilaissa, minkä vuoksi oikeusasiamiehen valvonta on tärkeää kielilain käytännön tulkinnessa ja sen varmistamisessa, ettei kansalliskielten asema heikenny julkishallinnon toiminnassa.

Tämä kirja kokoaa yhteen Koskisen tekemien kanteluiden ja niihin saatujen vastausten kautta syntyneen aineiston. Kirjassa ei kuitenkaan esitetä Koskisen kirjoittamia kanteluja, sillä jokaisessa vastauksessa on kuvattu, mistä kyseisessä kantelussa on ollut kyse. On myös huomioitava, että teos ei sisällä kaikkia Koskisen tekemiä kanteluita, vaan joitakin on jätetty pois kokonaisuuden selkeyden vuoksi. Joissakin oikeusasiamiehen vastauksissa on kuitenkin viitattu tiivistetysti myös muiden kuin Koskisen tekemiin kanteluihin.

Kirjan toisessa luvussa esiteltävät vastaukset on ryhmitelty siten, että ne helpottavat vertailua eri sektoreiden linjausten välillä: vastauksia on ryhmitelty terveydenhuoltoon ja sosiaalitoimeen liittyviin vastauksiin, valtion virastojen palveluihin liittyviin vastauksiin, kunnallishallintoon ja paikallisiin

palveluihin liittyviin vastauksiin sekä koulutukseen ja opetukseen liittyviin vastauksiin. Ryhmittely on tehty pääosin sisältöjen mukaisesti, vaikka on huomioitava, että joidenkin tapausten osalta esiintyy osittaisia päällekkäisyyksiä.

Jokaisen vastauksen tai päätöksen kohdalla on mainittu päivämäärä ja kantelun diaarinumero, jotta lukija voi halutessaan löytää alkuperäisen vastauksen suoraan verkosta. Kirjan tekstit on pyritty säilyttämään mahdollisimman alkuperäisessä muodossa. Ainoat tehdyt muutokset koskevat joidenkin alaviitteiden ja liitteiden poistamista. Jälkimmäisiä on poistettu, jos oikeusasiamiehen vastauksissa on jo kuvattu liitteiden sisältöä. Ainoa poikkeus tähän on Aalto-yliopiston antama liite, joka on sisällytetty kirjan viimeisen vastauksen yhteyteen.

Toivottavasti tämä teos antaa lukijoille kattavat tiedot kielilaista ja sen suojelusta sekä oikeusasiamiehen roolista lainvalvojana. Syvällisemmät pohdinnat oikeusasiamiehen linjauksista ja lainsäädännön parannusmahdollisuuksista Koskinen esittää kirjan jälkisanoissa.

Espoossa tammikuussa 2026

Jeongdo Kim

II. Oikeusasiamiehen vastauksia

1. Koronanäytteenottopaikkojen opasteiden kieli

VASTAUS (12.3.2021, EOAK/1153/2021)

Pyysitte tutkimaan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (jäljempänä HUS) menettelyä. Kerroitte HUSin käyttävän koronanäytteenottopaikkoihin liittyen opasteita, joissa sana ”drive-in” esiintyy ainoastaan englanniksi. Samaa ilmaisua käytetään kertomanne mukaan myös HUSin verkkosivulla. Toitte esiin, että ilmaisulle ”drive-in” on olemassa vakiintunut suomenkielinen käännösvastine ”autokaista”, jota on käytetty muun muassa Keski-Uudenmaan soten verkkosivuilla. Edelleen toitte esiin, että HUSilla on velvollisuus palvella asiakkaitaan kansalliskielillä suomeksi ja ruotsiksi ja sen tulisi käyttää sekä opastekylteissään että verkkosivuillaan kansalliskielisiä ilmaisuja.

Asianne esiteltiin oikeusasiamies Petri Jääskeläiselle, joka totesi siinä seuraavan.

Perustuslain 17 §:n 1 momentin ja kielilain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Kielilain 32 §:n 1 momentin mukaan valtion ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä, ja 2 momentin mukaan kaksikielisen viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset ja julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet tulee antaa suomen ja ruotsin kielellä. Säännöksen perusteluiden (HE 92/2002 vp, s. 93) mukaan velvoite koskee virallisten kuulutusten, kuten kuoletusten, lisäksi kaikkia esimerkiksi lehdistölle annettavia ilmoituksia mutta myös kilpiä ja vastaavia yleisölle annettavia ilmoituksia.

Kielilain 33 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten kaksikielisessä kunnassa asettamien kilpien, liikennemerkkien ja muiden yleisölle suunnattujen vastaavien opasteiden tekstien on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä,

Millaista kieltä viranomaisen on käytettävä opasteissa, sähköposteissa tai digitaalisissa palveluissa? Onko englannin kielellä oikeus syrjäyttää suomi ja ruotsi julkisessa hallinnossa "kansainvälisyyden" nimissä?

Kielilaki kanteluiden valossa on ajankohtainen teos, joka valottaa Suomen kansalliskielten asemaa nykypäivän viranomaisviestinnässä. Kirja kokoaa yhteen eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuja, jotka on annettu Jani Koskisen vuodesta 2019 alkaen tekemiin kanteluihin. Tapaukset kattavat laajasti yhteiskunnan eri osa-alueita terveydenhuollosta ja korkeakouluista aina kunnallisiin harrastepalveluihin ja opasteisiin.

Kirjan ytimessä on huoli suomen ja ruotsin kielen käyttöalan kaventumisesta tilanteissa, joissa julkiset toimijat asettavat englannin kielen ensisijaiseksi tai jopa ainoaksi asiointikieleksi. Oikeusasiamiehen ratkaisut tarjoavat tärkeää oikeudellista tulkintaa siitä, miten perustuslakia ja kielilakia tulee soveltaa käytännössä. Teos ei ainoastaan dokumentoi lainvalvontaa, vaan Jani Koskinen analysoi jälkisanoinaan oikeusasiamiehen linjauksia asiantuntijan näkökulmasta.

Kirja sopii kielellisistä oikeuksista kiinnostuneille, viranomaisviestinnän ammattilaisille ja kaikille, jotka haluavat ymmärtää, miten suomalaista kielimaisemaa puolustetaan virallisia teitä pitkin.

9 789528 074922